

Ala-Satakunnan Ympäristöseura ry. ja Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry.

Asia: Mielipide Eurajoen yläosan perkauksesta, kalataloudellisesta kunnostuksesta ja uuden virtausaukon rakentamisesta Euran keskustassa olevaan Kirkkosiltaan, Eura.

ESAVI/694/2015

Johdanto

Euran kunnan jättämän hakemuksen lupahakemussuunnitelmassa (Eurajoen tulvasuojelu VARELY/221/07.02/2013) todetaan näin: ”Eurajoen yläosassa on ollut toistuvia ja vuosittain pahenevia tulvaongelmia. .. Pyhäjärven tarkoituksenmukainen säännöstely on vaikeutunut Eurajoen yläosan heikentyneen vedenjohtokyvyn vuoksi.” Ratkaisuksi edellä mainittuihin ongelmiin esitetään ko. perkaussuunnitelmassa ainoastaan Eurajoen yläosan ruoppauksen toteuttamista. Ala-Satakunnan Ympäristöseura ja Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri toteavat, että kestävän tulvasuojelun lähtökohdiksi on syytä ottaa ilmastomuutoksen aikaansaama paikallinen säämuutos ja sen seurannaisvaikutukset sekä alueella tapahtuva pitkäaikainen maankohoaminen. Mielipiteen esittäjien mielestä niin Eurajoen kuin Pyhäjärven tulvasuojelu ei tulevaisuudessa onnistu, ilman näiden seikkojen huomioimista. Tämä tarkoittaa, että vireillä oleva Eurajoen yläosan ruoppaushanke voi olla vain osa Eurajoen valuma-alueen tulvasuojelua. Yhdistysten mielestä vähintään yhtä tärkeinä tulvasuojelukeinoina tulee olla Pyhäjärven säännöstely sekä järven alavien rantojen tulvasuojelu. Järven nykyiset säännöstelyohjeet ovat 70 -luvulta ja vanhentuneet. Ilmastomuutoksen myötä järven säännöstelyn intressit ovat täysin muuttuneet. **Pyhäjärven säännöstelyohjeet ja tulvasuojelu tulee saattaa 2000 -luvulle.** Hakemuksessa mainittu Lohiluoman vedenottamo on liitettävä osaksi laajempaa alueellista pohjavesien hyödyntämissuunnitelmaa, jossa tarkastellaan alueen pohjavesivarojen riittävyttä.

Suunnittelualueesta on aiemmin perkaamatonta osuutta noin 8 kilometriä (Vaaniinpyrkistä yläjuoksulle). Tällä osuudella joen luonnontila muuttuu perkausten myötä olennaisesti. Joki muuttuu tällä osuudella ”rakennetuksi” vesienhoidon suunnittelun termein ilmaistuna. Eurajoki on aiemmin arvioitu lähes voimakkaasti muutetuksi vesistöksi Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuoteen 2015. Perkausten myötä Eurajoki siirtyisi kohti vesienhoidon suunnittelun tarkoittamaa ”voimakkaasti muutettua vesistöä”, joka voi tulevaisuudessa haitata Eurajoen vesienhoidon tavoitteiden asettamista. **Joen vesienhoidon tavoitteet tulee jatkossa edelleen asettaa luonnontilaisen vesistön kriteerien mukaan.**

Lisäksi perkauksesta seurauksena oleva joen virtaushydrauliikan muutos voimistaa eroosiota, mikä lisää kiintoainekuormitusta ja joen umpeenkasvua alajuoksulla. Perkauksesta seuraava kiintoainekuormitus ja voimistuva jokieroosio voivat johtaa laajalti suunnittelualueen alapuolisen jokiosuuden madaltumiseen ja umpeenkasvun lisääntymiseen. Tämä taas voi lisätä alapuolisen alueen tulvavahinkoja. **Ruoppaaja on velvollinen korvaamaan tästä aiheutuvat mahdolliset haitat.**

Hakemuksessa havaittuja virheitä ja niihin liittyviä muutosehdotuksia

Uhanalaiset ja rauhoitetut lajit sekä luontoarvot

Linnut

Hakemuksessa todetaan seuraavaa: ”Hankkeen vaikutusalueella ei esiinny uhanalaisia tai rauhoitettuja lajeja eikä luonnonsuojelualueita, joten hankkeella ei ole vaikutusta suojeltuihin luontoarvoihin.”

Ala-Satakunnan Ympäristöseura ja Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri toteavat, että hankealueella pesii, toisin kuin hakemuksessa väitetään, erittäin uhanalainen (EN) peltosirkku, *Emberiza hortulana*. Lisäksi alueella esiintyy erittäin uhanalainen (EN) kuningaskalastaja, *Alcedo atthis*. Molemmat lajit kuuluvat myös EU:n luontodirektiivin I-liitteen mukaisiin erityistä suojelua edellyttäviin lintulajeihin. Lisäksi alueella pesii huomattava määrä silmälläpidettäviä (NT) rantasipejä, *Actitis hypoleuca* ja useita pareja niin ikään silmälläpidettäviä (NT) käenpiikoja, *Jynx torquilla*, sirittäjiä (NT), *Phylloscopus sibilatrix*, ja punavarpusia (NT), *Carpodacus erythrinus*, Yhdistykset toteavat, että hakemuksen muotoilu on näin väärä ja harhaanjohtava.

Lisäksi on huomioitava, että Eurajoki Pyhäjärveltä Kirkkosillalle on osa Luvalahti-Kauttuanlahti (120096) Maakunnallisesti arvokasta lintualueita. Jokiosuudella koskikaran (VU), *Cinclus cinclus* ja pikku-uikon (VU), *Tachybaptus ruficollis*, kerääntymät ovat maakunnan merkittävimmät. Lähde: *Vilén, Risto, Vasko, Ville ja Nuotio, Kimmo: Satakunnan maakunnallisesti arvokkaat lintualueet 2006-2014. Porin Lintutieteellinen Yhdistys ry & Rauman Seudun Lintuharrastajat ry 2015. 303 s. Sivu 268.* Hankesuunnitelmassa em. lähdeä ei ollut huomioitu.

Yhdistykset toteavat, että alueella esiintyy huomattava määrä rauhoitettuja lintulajeja (valtaosa linnustoselvityksessä todetuista 55 lajista on rauhoitettuja). Hakemuksen muotoilu on tältäkin osin sekä väärä että harhaanjohtava.

Muutosehdotus

Toimenpidealueen linnusto on suhteellisen hyvin tutkittu. Hakemuksen liitteenä olevassa linnustoselvityksessä todetaan, että rantametsät ja -pensaikot muodostavat jokivarteen ekologisen käytävän ja joukon arvokkaita lintukeitaita. Ruoppausalueella tällaisia keitaita ovat muun muassa Euran keskustaajaman alue urheilukentältä Ruosteenojan sillalle, Vaaniin alue sekä Eurakosken taajaman alue.

Yhdistykset esittävät, että ekologisesti arvokkaiden monimuotoisten rantametsien puustoa poistettaisiin mahdollisimman vähän. Säilytettävät rantametsät ja -pensaikot tulee kartoittaa ennen ruoppauksen aloittamista. Lisäksi ruoppauksen yhteydessä mahdollisesti poistettavaa puustoa tulee korvata istuttamalla jokivarteen tervaleppää, saarnia, kynäjalavaa ja muita tulvametsän puulajeja. Nämä toimet vähentävät myös ruoppauksen aiheuttamaa voimistuvaa rantaeroosiota.

Kalasto

Eurajoen yläosan perkaus tulee aiheuttamaan mittakaavaltaan massiivisen kiintoainekuormituksen suunnittelualueelle, sen alapuoleiselle jokiosuudelle ja Eurajoensalmeen. Kiintoainekuormitus voi jatkua vuosien ajan, kunnes jokiuoma stabiloituu. Kiintoainekuormitus ei rajoitu pelkästään toteutuksen aikaan. Kiintoainekuormitus aiheuttaa todennäköisesti Eurajoen alaosassa haittaa vaelluskalojen, kuten vaellussiian ja meritaimenen lisääntymiseen.

Yhdistykset ovat eri mieltä hakemuksessa esitetystä arviosta: ”Tällä hetkellä Eurajoen kalastollinen merkitys on vähäinen.” Hakemuksen kalastotutkimuksessa ei ole mainintaa Eurajoen taimenesta, jota epäillä kotoperäiseksi. Eurajoen yläosassa esiintyy luonnossa lisääntyvä ja istutuskannoista geneettisesti poikkeava taimenkanta. Alueella on myös täplärapukanta. Suunnittelualueelta ei ole olemassa ajantasaista ja kattavaa selvitystä alueen kalastosta, jonka perusteella voisi arvioida perkausten kalataloudellisia ja -biologisia vaikutuksia. Oletettavaa on, että perkaushanke heikentää Eurajoen kalaston ja vesieliöstön lisääntymismahdollisuuksia.

Haittojen pienentämiseksi perkaussuunnitelmassa tulee erityisesti huomioida seuraavat alueet ja toimenpiteet:

1. Aiemmin perattu osuus välillä Eurakosken pato - Vaaniinpyrki on nykyisin Eurakosken voimalaitoksen patoallasta. Ennen Eurakosken patoamista tällä osuudella sijaitti kolme peräkkäistä koskialuetta, jotka perattiin. Suunnitelmassa esitetään näistä kahden entisen kosken kiveämistä kalataloudellisena kunnostuksena. Toimenpiteiden kalabiologinen hyöty jää oletettavasti heikoksi, koska koskialueiden ennallistaminen edellyttäisi kaltevaa ja osuudella selvästi laskevaa vedenpinnan tasoa. Ennalta arvioituna toimenpiteet eivät välttämättä kompensoi perkauksista aiheutuvaa kalataloudellista haittaa.
2. Knuutilantien sillan alapuolella oleva kivipohjainen virtapaikka tulisi pyrkiä säilyttämään ennallaan, koska kohde voi toimia esimerkiksi rapujen ja taimenen elinympäristönä. Kohteen kalataloudellinen kunnostaminen olisi myös perusteltua.
3. Kirkkosillan yhteyteen rakennettava uusi virtausaukko on toimenpiteenä perusteltu. Sen sijaan uoman pohjan syventäminen kirkkosillan silta-aukkojen alta ja sillan alapuolelta hävittää yhden koskiosuuden Eurajoen yläosasta. Suunnittelualueella on erittäin vähän koskipinta-alaa, ja perkaus uhkaa hävittää sen kokonaan. Perkausten kalataloudellisten haittojen kompensoimiseksi kirkkosillan koskeen tulisi tehdä kalataloudellinen kunnostus, jolla lisätään virtakutuisten kalojen, kuten taimenen lisääntymis- ja poikastuotantohabitaatteja. Koskipohjan perkauksesta tulisi luopua.

Muutosehdotus

Yhdistykset esittävät, että eurajoentaimenen taksonomia sekä esiintymis- ja kutualueet tutkitaan ennen ruoppausta. Tutkimuksen perusteella määritellään mahdolliset toimenpidekielto- ja kutupaikkojen kunnostusalueet.

Eurajoen pohjasedimentin tila

Hakemuksessa todetaan, että ”Kaivettavat sedimentit on todettu pilaantumattomiksi.” Todellisuudessa tutkitut sedimentit luokitellaan pilaantumattomiksi, mutta kohonneita haitta-ainepitoisuuksia sisältäviksi. Elohopean kohdalla näytearvot olivat jo lähellä raja-arvoa. Hakemuksen muotoilu on siis tältä osin sekä väärä että harhaanjohtava. Lisäksi on huomioitava, että saadut tulokset kuvaavat vain sen tutkimusnäytteen haitta-ainepitoisuuksia.

Muutosehdotus

Yhdistykset ehdottavat, että läjitettävän sedimentin haitta-ainepitoisuuksia tarkkaillaan. Mahdolliset saastuneet maa-ainekset on toimitettava ruoppaajan toimesta asianmukaisesti käsiteltäväksi. Ruoppauksen hakija on myös velvollinen korvaamaan maan omistajalle

koituvat vahingot ja kustannukset. Työnaikaisia veden haitta-ainepitoisuuksia tulee seurata suunnittelualueen lisäksi myös joen alajuoksulla.

Lisäksi läjitysalueiden suunnittelussa olisi huomioitava, että osa kaavailuista alueista kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen Euraniityn kulttuurimaisemaan.

Virkistyskäyttö

Hakemuksessa todetaan, että ”Virkistyskäyttö on melontaa lukuun ottamatta vähäistä Eurajoen yläosalla.” (VARELY). Yhdistykset eivät yhdy ELY -keskuksen arvioon. Tietojemme mukaan melonnan lisäksi ruoppausalueella uidaan, saunotaan, kalastetaan, veneillään, retkeillään ja järjestetään tapahtumia aktiivisesti.

Hakemuksessa todetaan, että ”Euran Kirkkosillan alapuolisessa koskessa paaluvälillä 202+00...204+15 vedenkorkeus alivirtaamalla laskee perkauksen seurauksena niin, että se voi haitata melontaa. Yhdistykset arvioivat, että perkaus tulee olennaisesti madaltamaan joen vesisyvyyttä erityisesti Eurakosken voimalaitoksen padotuksen yläpuolisella jokiosuudella. Tällä on kielteisiä vaikutuksia joen virkistyskäyttöön ja vesimaisemaan. Esimerkiksi melonta ja kalastus voivat vaikeutua kohtuuttomasti varsinkin alivirtaamakausien aikana. Vesisyvyyden pienentyminen voi johtaa myös uoman nopeaan umpeenkasvamiseen.

Muutosehdotus

Ruoppauksessa on huomioitava joen virkistyskäyttö. Ruoppauksen aiheuttamasta mahdollisesta vahingosta tai haitasta joen virkistyskäytölle on ruoppaaja korvausvelvollinen.

Edellä mainittuun haittaan melonnalle liittyen, tulee ruoppaajan yhdessä melonnan ja kalatalouden asiantuntijoiden kanssa suunnitella ja toteuttaa ns. ”melontaränni”.

Kulttuuriarvot

Hakemuksessa mainitaan, että ”Euran Kirkkosilta ja jokiosuus välittömästi sen alapuolella kuuluu osana Euran kirkkoympäristön valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Yhdistykset toteavat, että Euran kirkon ympäristö on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, jossa sijaitsee 1910-luvulla rakennettu kirkkosilta. Siltaa ei voi muuttaa kolmiaukkoiseksi ilman riskiä, että sekä sillan että koko ympäristön arvo heikkenee merkittävästi.

Yhdistykset toteavat, että mahdollisesti toteutettava kolmannen virtausaukon vaikutukset kulttuuriympäristöön on minimoitava viemällä se riittävästi varsinaisen siltarakenteen ulkopuolelle uoman itäpuolelle.

VIRHEET JA PUUTTEET

- 1) Perkaussuunnitelmassa ei ole mainittu Eurajoen yläosassa esiintyvää saukkoa, joka on mainittu Euroopan unionin luontodirektiivin liitteissä II ja IV. Saukon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen on kielletty.
- 2) Hakemuksen suunnittelualuekuvauksessa mainitaan ruoppausalueen päättyvän Kauttuantien kohdalle. Hakija tarkoittaa Turuntietä.
- 3) Hakemuksen suunnitelmakarttoja on vain yksi. Euran keskustaajaman suunnitelmakartta puuttuu hakemusasiakirjoista. Tämä seikka on Etelä-Suomen aluehallintoviraston syytä huomioida lausuntoja käsitellessään.

Eurassa 27 .10. 2015

Seppo Varjonen, puheenjohtaja

Ala-Satakunnan Ympäristöseura ry.

Kari Ylikoski, puheenjohtaja

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry.

Yhteystiedot:

Seppo Varjonen

Karvarinkuja 7

27400 Kiukainen

p. 050 5607357

sevarjo@saunalahti.fi